

ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi
Cilt: 1 Sayı: 1 Yıl: 2010

USÛLÎ'NİN RÛZGÂR KASİDESİ USULI'S QASIDA CALLED RUZGAR

Muhammet KUZUBAŞ*
Muhammet ÖZDEMİR**

Özet

Klasik Türk edebiyatının kavram dünyasında rûzgâr önemli bir yere sahiptir. Pek çok şair, bu kavrama çeşitli düşünce ve tasarruflarla şiirlerinde yer vermiştir. Klâsik Türk edebiyatının önemli şairlerinden birisi olan Usûlî, rûzgâr kavramından yola çıkarak bir kaside yazmıştır. Bu makalede, Usûlî'nin rûzgâr redifli kasidesi incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Usûlî, Rûzgâr Kasidesi, Klasik Türk Edebiyatı.

Abstract

Rûzgâr has an important place in the world of concept of Classical Turkish Literature. Many poets has used this concept in their poems in different ways. Usûlî is one of the most important poets of the Classical Turkish Literature. He has written a qasida based on concept of rûzgâr. In this article Usûlî's qasida has rûzgâr as a rhyme will be examined.

Key Words: Usuli, qasida of ruzgar, Classical Turkish Literature.

Klâsik Türk edebiyatında “rûzgâr”; zaman, devir, dünya, felek, kader, baht, yel (bâd) gibi çeşitli anlamlarla kullanılmaktadır. Kelimenin, bu ve benzeri anlamlarla bazen şiir içinde yer aldığını, bazen de kaside ve gazellerin rediflerinde bulunduğunu görüyoruz.

Rûzgâr kavramı, şairlerin zamandan, yaşadıkları devrin ahvâlinden, bahtlarından, felekten şikayet etmeleri için bir araç konumundadır:

Ârif ol gam çekme Nef'î böyle kalmaz rûzgâr
Lutf eder bir gün Hudâ elbette feth-i bâb olur¹

* Yrd. Doç. Dr., Ordu Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

** Arş. Gör., Ordu Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Nice'tsin görüp agyarı kenârında niğârının
Diyemez k'ola hep ömrü şikâyet rûzigârından²

Dağıtır her lâhza berg-i ayşımı âhım yeli
Hansı nâ-hak zulmdür kim rûzgâr etmez baña³

Aşağıdaki beyitlerde aynı kavramın, zaman ve devir anlamlarıyla yer aldığını görmekteyiz:

N'ola pür-şevk etse dünyâyı dil-i Nef'î gibi
Rûzigâra yâdigâr-ı meclis-i Cemdir kadeh⁴

Senin vasfınla gün günden bulupdur revnakın nazmın
Benim nazmımla vasfın vird-i ehl-i rûzgâr olsun⁵

Fuzûlî, Divan'ının farklı yerlerinde kavrama çeşitli anlamlar yüklerken, aşağıdaki beyitte de aynı kavramı kilik-i rûzgâr (rüzgarın kalemi) tamlamasıyla ezeli iradenin olacağını önceden takdir etmesi (kader) olarak nitelendirir:

Kal'alar fethin kelîd-i bâb-ı nusrettir deyu
Safha-i eyyâma tahrir etdi kilik-i rûzgâr⁶

Rûzgâr, bazen de yel (bâd) anlamıyla kullanılır:
Dehr büstânında bir gül mi bitirir rûzigâr
Bülbül-i gûyâsını nâlân ü giryân istemez⁷

Rûzgârın şiddetinden gül-şen-i bahtı masûn
Nitekim bâd-ı hazândan sahn-ı gül-zâr-ı cinân⁸ (Bâkî 22. kaside)

Hz. Süleyman'ın rûzgara hükmetmesi, zaman zaman bir teşbih ögesi olarak beyitlerde kendine yer bulur:

Sikender gibi tâlib feth-i heft-iklîme ikbâlî
Süleymân gibi gâlib rûzgâra hüküm ü fermânî⁹

Rûzgâr kavramının redif olarak kullanıldığı metinlere örnek olarak da Nef'î'nin Der-Medh-i Sultân Murâd Hân ve Der-Vasf-ı Hâfız Ahmed Paşa başlıklı kasidelerini verebiliriz. Rûzgâr kavramının klâsik edebiyatta hangi bağlam ve anlamlarda kullanıldığına dair örnekleri çoğaltmak mümkündür. Ancak, konumuz Usûlî'nin kasidesi olduğu için bu örneklerle iktifa ediyoruz.

¹ Nef'î, **Divan**, (hzl.: Metin Akkuş), Akçağ Yayınları, Ankara 1993, s. 297.

² Ahmed Paşa, **Divan**, (hzl.: Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s. 231.

³ Fuzûlî, **Divan**, (hzl.: Kenan Akyüz vd.), Akçağ Yayınları, Ankara 1997, s. 138.

⁴ Nef'î, **Divan**, (hzl.: Metin Akkuş), Akçağ Yayınları, Ankara 1993, s. 295.

⁵ Fuzûlî, **Divan**, (hzl.: Kenan Akyüz vd.), Akçağ Yayınları, Ankara 1997, s. 58.

⁶ Fuzûlî, **Divan**, (hzl.: Kenan Akyüz vd.), Akçağ Yayınları, Ankara 1997, s. 66.

⁷ Hayâlî, **Divan**, (hzl.: Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s. 165.

⁸ Bâkî, **Divan**, (hzl.: Sabahattin Küçük), TDK Yayınları, Ankara 1992, s. 56.

⁹ Nef'î, **Divan**, (hzl.: Metin Akkuş), Akçağ Yayınları, Ankara 1993, s. 81.

15. yüzyılın sonları ile 16. yüzyılın başlarında yaşayan Usûlî, rûzgâr kavramına çeşitli beyitlerde yer vermenin yanında, rûzgâr redifli kaside yazan şairlerden birisidir. 52 beyitten müteşekkil söz konusu kaside, Usûlî Divanı'nda¹⁰ yer alan ilk kasidedir ve Defterdar İskender Çelebi'ye sunulmuştur.

Usûlî'nin kasidesinde rûzgâr kavramının yukarıda verilen anlamları ustalıkla ele alınmış ve beyitlere nakşedilmiştir. Usûlî'nin bu kavram üzerindeki hayal, düşünce ve tasarruflarını pek çok klâsik edebiyat şairinde de görmek mümkündür. Çünkü bu kavram, hemen hemen her klâsik Türk edebiyatı müntesibinin kullandığı pek çok kavram gibi ortaktır. Ancak her şair, bu edebiyatın ortak kavramlarını kendi sanat yeteneğiyle yoğurur, yeni ve farklı şekillerde söylemeye gayret eder. İyi bir şair olarak kabul görmenin en önemli şartı söylenmemişi söylemektir. Bu sebeple Usûlî'nin kasidesi, rûzgâr kavramını kendi üslubuyla okuyucuya sunduğu bir kasidedir.

Usûlî'nin “rûzgâr” redifli kasidesi, gönle nasihat ihtiva eden bir hitap ile başlamaktadır:

Ey gönül olmak dilersen pâdişâh-ı rûzgâr
Gel gedâ-yı rûzgâr ol gel gedâ-yı rûzgâr

Bu ilk beyitte padişah ve gedâ (kul, köle) kelimelerinden yola çıkılarak bir tezat sanatından istifade edilir. Şaire göre, zamanın (devrin) padişahı olmak için evvela zamanın (devrin) gedâsı olmak gerektiği söylenir ve bu ifade iki kere vurgulanır. Burada vurgulanan padişahlık, şüphesiz ki gönül padişahlığıdır.

Kim helak imiş külâhı vü kabâsıymış fenâ
Devleti let hem Őanâyımış ğınâ-yı rûzgâr¹¹

Şair, ilk beyitteki bu nasihatinin gerekçelerini ikinci beyitten itibaren anlatmaya başlar. İkinci beyitte, kasidenin redifi olan rûzgâr kelimesinin ğınâ-yı rûzgâr gibi bir tamlama oluşturduğunu görüyoruz. Ğınâ; zenginlik, bolluk, şarkı, türkü, nağme gibi anlamlara gelir. Aynı zamanda, rûzgâr (yel) eserken bir nağme duyulur. Şaire göre rûzgârın zenginliği ayrı bir zahmet (Őanâ); saadeti (devlet) de bir değnek (let) gibidir. Beytin ilk mısraına da dikkat edildiğinde karşımıza bir derviş mazmunu çıkar. Bu dervişin külâhı helâk, kabâsı (elbisesi) de fenâ (yok) olmuştur. Dervişlerin kaba giydikleri, başlarına külâh taktıkları ve ellerinde de bir değnek taşıdıkları bilinir. Dervişlere göre, hakîkî varlığa ulaşabilmek için fenâ âlemine girmek gerekir. Bu sebeple onlar, fenâ (yokluk) âleminin de temsilcisidir. Ğınâ kelimesinin şarkı, türkü, nağme gibi anlamlarını da dikkate aldığımızda beyitte söylenmek istenen düşünce daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. O zaman ğınâ-yı rûzgâr tamlamasını rûzgârın (zamanın, devrin, dünyanın) nağmeleri olarak da anlamak mümkündür. Rûzgârın nağmeleri gönül için büyük bir zahmettir. Onun saadeti bile sanki eline bir değnek almış, her an vuracakmış gibi bir görüntü içindedir.

¹⁰ Çalışmada istifade edilen metin: Usûlî, **Divan**, (Hzl.: Mustafa İsen), Akçağ Yayınları, Ankara 1990.

¹¹ let: dayak, kötek; şiddetle çarpma (Bu ve diğer kelimelerin anlamları için bk.: Ferit Develliğlü, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 1997; Şemseddin Sami, **Kâmûs-ı Türkî**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1989.

Őanâ: zahmet, meşakkat, güçlük

ğınâ: zenginlik, bolluk; şarkı, türkü, nağme

Cāna nūşu nişdir balı belā pāzehri zehr
Añladıñsa hîkmeti derde devâ-yı rûzgâr¹²

Bu beyitte ise rûzgâr bir doktora benzetilir. Ancak bu doktorun özellikleri farklıdır. Onun (hasta) can için sunduğu içecek zehirlidir. Yine sunduğu bal, beladır; panzehrinin kendisi bizzat zehirdir. Cânın derdine devâ olarak sunulanlar işte bunlardır (derdin, hastalık; devânın da ilaç anlamında olduğunu hatırlamak gerekir). Hangi cân bu tuzağa düşüp rûzgârın devâ diye sunduğu zehirden içer? İşte rûzgârın devâsındaki hikmet de budur.

İçerisi zehr-i mâr ü taşrası nakş u nigâr
Varma yanına yudar bu ejdehâ-yı rûzgâr¹³

Dördüncü beyit, rûzgârın özelliklerini başka teşbihlerle ortaya koymaktadır. Bu beyitte, rûzgâr bir ejderhâya (büyük bir yılan) teşbih edilir. Bu ejderhanın dışı çok güzel süslenmiştir (nakş u nigâr); ancak içerisi yılanın zehriyle doludur.

Sanasın bu nilgûn bahr içre olmuş bir neheng
Durma yuda halkı bu merdüm-rübâ-yı rûzgâr

Rûzgâr, aynı zamanda lacivert renkli bir denizde bulunan bir timsaha benzemektedir. Bu timsah durmadan halkı yutar.

Dâr u dîvârına dayanma değıldir pâydâr
Derler âb üzre urulmuşdur bînâ-yı rûzgâr¹⁴

Rûzgâr, sağlam bir yapı değildir; ona güvenilmez, dayanılmaz. Çünkü rûzgâr, su üstüne bina kurmuş gibidir. Suyun üstündeki binanın muhkemliğine ne kadar güvenilirse rûzgâra da o kadar güvenilir. Birinci mısradaki geçen “pâyidâr” kelimesinin “dâim, bâkî” gibi anlamları da vardır. Bu anlamlar düşünülürken ise, rûzgâr hem sağlam ve güvenilir değildir hem de fânîdir.

Ömrümüz mezra'ını dâs-ı hilâl ile biçip
Kendimizi öğüdür bu âsiyâb-ı rûzgâr¹⁵

İnsan ömrü bir tarla gibidir. Bu tarlayı orakla biçen de rûzgârdır. Şaire göre; insan, bir buğdaya benzer. Bu buğdayın öğütüleceği yer, rûzgârın değirmenidir. Burada rûzgâr, dünya hayatı ve zaman gibi anlamları hâvîdir.

Ayrıca, halk arasında “saçları değirmende ağartmak” şeklinde bir deyim vardır. Bu deyim, insanın hayatta sıkıntılarla yoğrulmuş belli bir olgunluğa, bir başka ifadeyle tecrübeye ulaşması demektir. Değirmende bulunan insanın saçları unlardan dolayı bembeyaz olur. “Saçları değirmende ağartmadım.” diyen bir kişi, dünyada çektiği

¹² niş: zehir, ağrı

¹³ neheng: timsah; nil-gûn: çivî renginde, lacivert, nil-fâm; merdüm: insan, gözbebeği; rübâ: kapan, kapıcı

¹⁴ pâydâr: iyice yerleşmiş, sağlam, muhkem, devamlı

¹⁵ dâs: orak

sıkıntılarını onu bu hale getirdiğini anlatmak ister. Şair, bu deyimde de atıfta bulunarak rûzgârı (dünya hayatı, zaman) bir değirmene benzetmektedir.

Zıll-ı zâ'ildir bekâsı var sanma ey gönül
Ger bakabilsen erişmiştir fenâ-yı rûzgâr

Rûzgâr, maddi olarak gözle görünmez; onu insan ne kadar görmek isterse istesin göremez. Çünkü rûzgâr fenâ (yokluk) sahibidir; bâkî (ebedî) değildir. Varlığı başka bir mevcuda bağlı olan gölge kavramının yokluğa nispet edilmesiyle fenâ kavramındaki derin anlam yapısı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca rûzgârın fenâsı (yokluğu) “zıll-ı zâ'il”e yani yokluğun gölgesine benzetilerek rûzgâra sâlikî hakikat yolundan alıkoyan masivâ anlamı yüklenmiştir.

Murg-ı zîreksen de fârig-bâl oturma key sakın
Doludur dâm-ı kazâ ile fezâ-yı rûzgâr¹⁶

İnsan ne kadar akıllı, zeki olsa da gönlünü rahat tutmamalıdır. Usûlî, burada murg-ı zîrek ile dâm-ı kazâ kavramlarını kullanır. Murg-ı zîrek; akıllı, uyanık kuş demektir. Ancak şair, bu tamlamayla insan gönlünü kasteder. Çünkü klâsik şiirde beden bir kafes, gönül de bu kafesteki kuştur.

Kazâ, Allah tarafından takdir edilenin madde (varlık) âleminde zuhûr etmesi, yaratılıp meydana gelmesi demektir; “dâm” ise “tuzak” anlamına gelir. Murg (kuş) kelimesiyle ilişkisini düşünmek gerekir. Kuşları yakalamak için kurulan dâm(tuzak)lar hatırlanmalıdır. Buradan “kazânın tuzakları” gibi bir anlam çıkar ki bu da dünyada insanın başına neyin ne zaman geleceği belli olmadığını vurgulamak içindir. Bu sebeple insan, daima dikkatli ve başına gelmesi muhtemel her şeye karşı hazırlıklı olmalıdır.

Ber degül bir berg ki vermez dıraht-ı ömrüne
Lîk doyunca urur seng-i cefâ-yı rûzgâr¹⁷

Ömür, bir ağaca benzemektedir. Ancak bu ağacın ne bir meyvesi ne de bir yaprağı vardır. Yapraksız ve meyvesiz bir ağaç; üzerinde hayat emaresi bulunmayan, kupkuru bir ağaçtır. O ağacı bu hale getiren ise rûzgârın doyunca, bıkcıncaya kadar attığı cefa taşlarıdır.

Ey nice Rüstemleri gûra koyup âlemlere
Eyledi destân bu Zâl-ı bî-vefâ-yı rûzgâr

Klâsik şiirde zaman zaman kahramanlıklarından dolayı anılan meşhur kişiler vardır. Zâl ve oğlu Rüstem bunlardan ikisidir. Zâl ve Rüstem, Şehnâme'nin önemli kahramanlarındandır. Özellikle Rüstem, Şehnâme'nin önemli bir bölümünde anlatılır ve

---

¹⁶ zîrek: anlayışlı, uyanık, zekî; fârig-bâl: başı dinç, gönlü rahat;

¹⁷ ber: meyve; berg: yaprak; dıraht: ağaç; seng: taş

savaşlardaki cesareti ve başarıları ile tanınır. Pek çok şair, övdüğü kişiyi teşbih ederken Rüstem'e benzetir.¹⁸

Beyti bu telmihle düşündüğümüzde şöyle bir anlam çıkar: Rûzgâr, ilk insandan bu yana nice böyle yiğit insanları acımadan mezara koymuştur. O kahramanların maceraları şimdi sadece bir destan olarak kalmıştır.

Zâl kelimesinin tevriyeli kullanıldığını söylemek gerekir. Çünkü Zâl, aynı zamanda ihtiyar, acımasız, zalim demektir. Klâsik şiirde rûzgârın bu anlamıyla kullanımı pek çoktur. Beyit bu anlamla düşünüldüğünde, rûzgârın vefasız, ihtiyar bir zalim olduğu ortaya çıkar.

Sûret-i ahvâlini ger ehl-i basîretsen sana
Gösterir âyîne-i ibret-nümâ-yı rûzgâr

Usûlî'nin rûzgârla ilgili düşünce ve hayalleri kasidenin ilerleyen bölümlerinde de devam eder. Şâire göre rûzgâr, ibretleri gösteren bir ayna gibidir. Basiret ehli olan bir kişi, sûret-i ahvâlini (ne durumda olduğunu) bu aynaya bakarak kolaylıkla görebilir.

Saykal-ı fakr ile mir'ât-ı dili saf edene
Yeğ durur atlasdan ey sûfî abâ-yı rûzgâr¹⁹

Yukarıdaki beyitte saykal-ı fakr, mir'ât-ı dil, sûfî, abâ, kabâ gibi tasavvufî kavramların olduğunu görüyoruz. Saykal; cilacı, cila aleti demektir. Fakr ise, fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık anlamına gelir. Tasavvufî ıstılahta fakr kişinin, hiçbir şeye sahip olmadığını, her şeyin gerçek sahibinin Allah olduğunu bilincine varması ve Allah'tan başka kimseye muhtaç olmamasıdır. Mir'ât-ı dil, gönül aynasıdır. Gönül paslı, tozlu bir aynadır. Bu gönül aynasını parlatmak için fakr cilası kullanılmalıdır. Gönül aynasını fakr cilası ile parlatan bir kişiye rûzgârın "abâ"sı atlas elbiselerden daha iyi gelir. Abâ, sûfî(derviş)lerin giydiği yünden yapılmış bir elbisedir. Abâ giyen bir sûfî, dünyanın en güzel elbiselerini bir kenara atmıştır. Bu da fakr âlemindeki bir yolculukla izah edilebilir.

Olmayan âyîne-veş jeng-i hasedden sîne-sâf
Merve hakkı sûfîyâ bilmez safâ-yı rûzgâr

Rûzgâr, pek çok yönüyle insana zarar verir. Ancak insan rûzgârın bu zararlarından kurtulmayı başarabilir. Rûzgârın sefasını bilmek, dünyada sefa içinde yaşamak, dünyanın zevkinden sûfîyâne istifade etmek demektir. Bunu temin için, gönül devreye girmelidir. Gönülün paslı bir ayna olduğunu yukarıdaki beyitte söyleyen Usûlî, bu pasa farklı teşbihlerle tekrar temas eder ve onu gidermenin başka bir yolunu da bu beyitte anlatır. Şâire göre gönülünü kıskançlık pasından (jeng-i hased) arıtarak tertemiz bir ayna gibi olmayan kişi, rûzgârın sefasını süremez.

¹⁸ Rüstem ve Zâl hakkında ayrıntılı bilgi için bk.: Bekir Şişman ve Muhammet Kuzubaş **Şehnâme'nin Türk Kültür ve Edebiyatına Etkileri**, Ötüken Yayınları, İstanbul 2007.

¹⁹ saykal: cilalı, cilacı, parlak

Beyitte hac ibadetinin bir parçası olan Safâ ve Merve tepeleri arasındaki sa'y etmeye de dikkat çekilmektedir. Bilindiği gibi Hz. Hacer, oğlu İsmail'e su bulmak amacıyla iki tepe arasında koşmuştur. Çölün o kavurucu sıcaklığında sabır ve Allah'a olan tevekkülleri neticesinde karşılaştıkları meşakatlere göğüs germelerinin mükafatı olarak onlara zezem kuyusu hediye edilmiştir. Bu hatırayı canlandıran uygulama bir ritüel halini almıştır. İşte rûzgârın sefasını idrak etmek de Hz. Hacer gibi saf bir sineye sahip olmakla mümkündür.

Künc-i mihnetde helâk oldu Usûlî derd-mend
Âh kim açılmadı dârü'-ş-şifâ-yı rûzgâr

Usûlî, kasidenin taç beytinde rûzgârın darüşşifasının açılmasını beklemekte olduğunu söylemektedir. Çünkü şair, mihnet (sıkıntı, çile) köşesinde dertleriyle helâk olmuş bir haldedir.

Matla-ı subh-ı sa'âdetten tulû' etmiş durur
Mihir gibi bir şeh-i ferruh-likâ-yı rûzgâr²⁰

Kasidenin dua bölümünde yer alan bu beyitte de Defterdar İskender Çelebi'den bahsedilir. İskender Çelebi, mutlu bir sabahta güneşin doğması gibi ortaya çıkmıştır. Şair, memduhunu rûzgârın uğurlu yüzlü padişahı olarak tarif eder.

Zâtıdır envâr-ı gayba çün bugün rûşen delîl
Gönlüdür âyine-i gîfî-nümâ-yı rûzgâr

İskender Çelebi'nin övüldüğü bu beyitte, rûzgâr kelimesi âyine-i gîfî-nümâ kavramıyla birleştirilmektedir. Âyine-i gîfî-nümâ, dünyanın sırlarını gösteren aynadır. Rivayete göre bir filozof tarafından yapılarak İskender'e hediye edilen bu ayna sayesinde, İskender, âlemde olan her şeyi gösteren bir işleve sahiptir. Beyitten anlaşıldığına göre bu ayna artık İskender Çelebi'nin gönlüdür. İskender Çelebi'nin gönlü bir âyine-i gîfî-nümâ olduğu için bilinmezlik âleminin nurları (envâr-ı gayb) apaçık ortadadır:

Rûzgâr kavramını bu şekilde çeşitli hayal ve düşüncelerle kullanan Usûlî, kasidenin sonunda İskender Çelebi'ye dua ifadelerine yer verir. Bahardan sonra esen ve kışın habercisi olan rüzgarlar, bahçedeki güllü perişan eder. Şair, tıpkı bu örnekteki gibi İskender Çelebi'nin ömrünün gülşenin (gül bahçesinin) bâd-ı fenâdan (kötü rüzgarlardan) korunması için niyaz eder:²¹

Gülşen-i ömrünü Hak bâd-ı fenâdan saklasın
Her bahar ardınca erdikçe şitâ-yı rûzgâr

Son beyitte de rûzgârın Allah'ın hükmü altında olduğunu Hudâ-yı rûzgâr tamlamasıyla ifade söyleyen şair; Çelebi'nin her isteğinin, rûzgârın Hudâ'sı tarafından lütfedilmesi için dua etmektedir:

Gün-be-gün sâ'at-be-sâ'at her muradın gevherin
Gayb ceybinden atâ kılsın Hudâ-yı rûzgâr

---

²⁰ ferruh: uğurlu, bahtı açık; likâ: yüz, çehre

²¹Usûlî'nin Gülşenî tarikatının kurucusu İbrahim Gülşenî'ye intisap eden bir mutasavvıf olduğu bilindiği için, beyitteki gülşen kelimesi tevriyeli düşünülmelidir.

SONUÇ

Klâsik Türk şiirinde hemen hemen her şairin kelime dünyasında önemli bir yere sahip olan rûzgâr; Usûlî'nin kasidesinde kader, felek, zaman (devir), dünya, yel gibi çeşitli anlamlarda kullanılmıştır. Klâsik Türk şiiri geleneğinde kelimenin geniş bir anlam ve çağrışımlar dünyasının bulunması, şaire şiir vadisinde geniş bir hareket alanı sağlamıştır. Şair, rûzgâr kelimesinin yukarıda zikredilen anlamlarını kendi hayal gücünü ve şiir yeteneği ile birleştirerek bu redifteki kasidelerin en güzellerinden birini kaleme almıştır.

KAYNAKÇA

- Ahmed Paşa, **Divan**, (hzl.: Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları, Ankara 1992.
Bâkî, **Divan**, (hzl.: Sabahattin Küçük), TDK Yayınları, Ankara 1992.
ŞİŞMAN Bekir ve KUZUBAŞ Muhammet, **Şehnâme'nin Türk Kültür ve Edebiyatına Etkileri**, Ötüken Yayınları, İstanbul 2007.
DEVELLİOĞLU Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 1997.
Fuzûlî, **Divan**, (hzl.: Kenan Akyüz vd.), Akçağ Yayınları, Ankara 1997.
Hayâlî, **Divan**, (hzl.: Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları, Ankara 1992.
Nef'î, **Divan**, (hzl.: Metin Akkuş), Akçağ Yayınları, Ankara 1993.
Şemseddin Samî, **Kâmûs-ı Türki**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1989.
Usûlî, **Divan**, (Hzl.: Mustafa İsen), Akçağ Yayınları, Ankara 1990.